

2018 Hak İhlalleri İzleme Raporu

Arka Plan, Giriş ve Özet

Türkiye Protestan Hristiyan toplumu, büyük çoğunluğu İstanbul, Ankara ve İzmir'de olmak üzere, irili ufaklı yaklaşık 150'den fazla kiliseden oluşmaktadır.

Protestan toplulukların kurduğu 6 vakıf, 4 vakıf temsilciliği, 37 kilise derneği ve bu derneklere bağlı 30'un üzerinde temsilcilik bulunmaktadır. Geri kalan toplulukların bir tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Bunların yaklaşık 25 tanesi ev topluluğudur. Yaklaşık 10 kilise, tarihi kilise binalarında toplanmaktadır. Geri kalan topluluklar ise kamusal bir mekânı kullanan, ancak tüzel kişiliği olmayan topluluklardır.

Protestan toplumu, Türk Milli Eğitim sistemi içerisinde kendi din görevlilerini yetiştirme olanağına 2018 yılı içerisinde de sahip olamamıştır. Protestan toplumu, din adamlarının büyük çoğunluğunu kendi içerisinde yetiştirmekte, küçük bir kısmı yurt dışında bulunan ilahiyat okullarında eğitim almakta, bir kısmı da yurt içinde düzenlenen seminerler aracılığı ile topluluk önderliği için gerekli bilgi ve becerileri edinebilmektedir. İhtiyacı karşılayacak kadar yerli Protestan din adamı olmadığı için bazı kiliselerin ruhani liderliğini yabancı uyruklu pastörler yapmaktadır.

Protestan Kiliseleri, hiyerarşik ve merkezi bir yapıya sahip değildir. Her kilise kendi içinde bağımsız olarak hareket etmektedir. Ancak Protestan Kiliseleri arasında birlik, dayanışma ve ortak hareket etme amacı ile 80'li yılların sonundan itibaren kilise pastörleri bir araya gelmeye başlamış ve 90'lı yılların ortalarından itibaren bu birliktelik yapısal bir ivme kazanarak kısa adı TeK (Temsilciler Kurulu) olan Protestan Kiliseler Birliği kurulmuştur. Eski dernek yasalarındaki sınırlamalar nedeniyle uzun yıllar TeK'in resmi makamlar önünde temsil sorunu olmasından dolayı, Dernekler Kanunu'nun değişmesi ile dernek kurulmasına karar verilmiştir. Protestan Kiliseler Derneği 23.01.2009 tarihinde kurulmuştur. Şu anda Protestan Kiliseler Derneği, Türkiye Protestan toplumunun temsil ve birlik kurumu olarak faaliyetini sürdürmektedir.

Protestan Kiliseler Derneği/Birliği, 2007 yılından itibaren Türkiye'deki Protestan toplumunun durumunu ortaya koyan izleme raporları[1] yayınlamaktadır. Protestan Kiliseler Derneği, inanç ve fikir özgürlüğüne büyük önem vermekte, bunların herkes için ve her yerde hayata geçmesini istemektedir ve bu yönde çaba sarf etmektedir. Her yıl yayınlanan, Protestan toplumunun durumunu ortaya koyan, izleme raporlarının politik amaçlara değil, bu amaca hizmet etmesini amaçlanmaktadır.

Ulusal ve uluslararası yasalarda ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde yer verilen en temel insan haklarından olan din ve inanç özgürlüğü, ülkemizde ulusal ve uluslararası kanunlar ve anayasal güvence altındadır. Ancak 2018 yılında da Protestan toplumu açısından bazı temel sorunlar varlığını sürdürmüştür. Türkiye'de inanç özgürlüğünün gelişmesine katkı sağlaması amacıyla, Protestan toplumunun 2018 yılında din ve inanç özgürlüğü açısından yaşamış olduğu bazı deneyimleri, sorunları ve olumlu gelişmeleri ortaya koyan bu rapor hazırlanmıştır.[2] 2018 yılındaki durum kısaca şöyle özetlenebilir:

- Protestan Hristiyanlara yönelik kişi veya kurumlara sadece inançlarından ötürü nefret duyarak fiziksel saldırıyı içeren nefret suçlarında 2018 yılında belirgin bir azalma görülmüştür. Ancak yönelik kişi veya kurumlara sadece inançlarından ötürü nefret duyarak bu nefretini sözlü veya yazılı olarak belirten, kamuoyunda nefretin oluşması için kışkırtan nefret söylemlerinde ciddi bir artış söz konusudur.

- Bazı ulusal basın yayın organlarında, yerel medyada ve sosyal medyada kiliselere ve Hristiyanlara yönelik nefret söylemlerinde artış meydana gelmiştir. Daha endişe verici şekilde, herhangi bir temelden veya kanıttan yoksun olarak ve kiliselerin veya kilise önderlerinin aksi beyan ve açıklamalarına rağmen kiliseler ve Hristiyanları terör örgütleri ile yan yana getirici yayınlarda artış gözlemlenmiştir. Özellikle bazı kiliselerin, yerli ve yabancı kilise üyelerinin direkt haber konusu olması, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun çıkarılmış olmasına rağmen kişilerin resimlerinin, isimlerinin, işlerinin yayınlanması, hedef kişileri, kiliseleri ve üyelerini büyük endişeye sevk etmiştir.
- Hristiyan ibadetine mahsus ibadet yeri kurma ve ibadet için kullanılan mekânların kullanımını sürdürme ve var olan ibadethaneleri kullanma talepleri ile ilgili sorunlar devam etmektedir.
- Noel ve yılbaşı döneminde Noel ve yılbaşının kutlanmasına yönelik nefret söylemleri içeren billboard reklamları, afişler, sokaklarda dağıtılan nefret söylemlili broşürler, gazete haberleri ve televizyon programları, kutlamalar döneminde tedirginlik yaşanmasına neden olmaktadır.
- Protestan toplumunda dernekleşerek tüzel kişilik kazanma eğilimi 2017 yılında da sürmüştür. Ancak dernekleşme Protestan toplulukların tüzel kişilik kazanmasına önemli yarar sağlamış olsa da, tam olarak istenen çözümü getirmemektedir. 2018 yılında kilise derneklerine yönelik baskı, ibadetin engellenmesi durumu yaşanmamıştır. Bu dönemde bir kilise vakıflaşmış, bir kilisenin de vakıf başvuru süreci devam etmektedir.
- 2018 yılında da, Hristiyan din görevlisi yetiştirme hakkının korunması yönünde herhangi bir ilerleme olmamıştır. Bazı yabancı uyruklu kilise önderleri sınır dışı edilmiş, ülkeye giriş izni verilmemiş ve veya oturma izni yenilememe sorunları ile karşılaşmıştır. İzmir'de yabancı uyruklu bir kilise önderi FETÖ/PDY terör örgütü üyesi olma gerekçesi ile uzun süre tutuklu kalmıştır.

Nefret Suçları, Söylemleri, Sözlü ve Fiziksel Saldırıları

- 4 Nisan 2018 tarihinde, Diyarbakır Protestan Kilisesi Pastörü Ahmet Güvener defalarca telefon ile aranmış, küfür ve hakaret edilmiştir. Yapılan suç duyurusunun ardından savcılık, şüphelinin telefonunu başkaları da kullanması ve yaşının küçük olması gerekçesi ile soruşturma açmaya gerek görmemiştir.
- 2018 Haziran ayı içerisinde Mardin Büyükşehir Belediyesi tarafından yerleştirilen, Mardin Protestan Kilisesi'ni tarihi mekân olarak belirten ve ziyaretçiler için yön gösterici tabelalar kimliği belirsiz kişiler tarafından birçok kere kırılmış ve yerlerinden sökülüştür. Konu ile ilgili suç duyurusunda bulunulmuştur, ancak failer yakalanmamıştır.
- 2018 Noel döneminde Diyarbakır Protestan Kilisesi yaşları küçük çocuklar tarafından defalarca taşlanmıştır. Çocukları azmettirenlere veya kışkırtanlara yönelik herhangi bir çalışma yapılmamış, çocukların da yaşları küçük olduğu için bir işlem yapılmamıştır. Bu saldırılarda Noel döneminde artan nefret söyleminin etkisi olduğu kilise tarafından belirtilmiştir.
- 2018 Noel (Doğuş) Bayramı ve yılbaşı döneminde, ülke genelinde Noel ve yılbaşı kutlama karşıtı kampanyalar yapılmıştır. Sokaklarda Noel ve yılbaşı karşıtı afişler asılması, broşürler dağıtılması, sosyal medya paylaşımları yapılması ve gazetelerde, internet sitelerinde haberler yapılması bazı kamu kurum ve kuruluşlarının bu kampanyalara katılması, yoğun bir nefret iklimine yol açmış, özellikle sosyal medya ve haber sitelerindeki kullanıcı yorumlarında Hristiyanlık'a ve Hristiyanlara yönelik küfür ve hakaretlerde yoğun bir artış yaşanmıştır. Bu kampanyalar kutlamalar sırasında tedirginlik yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Bu tarz kışkırtıcı ve nefret yüklü, nefret ortamını arttıran kampanyalara Hükümet ve Devlet yetkililerin sessiz kalması Protestan toplumunda derin bir hayal kırıklığı yaratmaktadır.

- Protestan toplumu üyelerinde, nefret söylemi ve suçlarında faillerin cezasız kalması, soruşturmalardan sonuç alınmaması, çoğu zaman faillerin tespit edilememesi nedeniyle şikâyet veya rapor etme isteğinin azaldığı gözlenmektedir.

İbadet Yerleriyle İlgili Sorunlar

Din ve inanç özgürlüğünün önemli bir parçası olan yasal olarak ibadet yeri kurma ve var olan ibadet yerlerinin devam ettirilmesi konusunda sorunlar, 2018 yılında da Protestan toplumu için devam etmiştir.

Protestan toplumunun kullanımında tarihi kilise mekanları çok sınırlı sayıda olması nedeni ile, Protestan toplumunun çok büyük kısmı ibadet yeri sorununu dernekler kurarak veya var olan derneklerin veya vakfın temsilciliğini alarak klasik kilise yapısında olmayan, dükkan, depo vb. yerler kiralarak/satın alarak aşmaya çalışmaktadır. Ancak bu durumda bu mekânlar kiliseler tarafından yapılan imar planı değişikliği talepleri belediyeler tarafından kabul edilmemekte, belediye meclislerinin gündemine dahi alınmamaktadır. Bu nedenle fiilen ibadethane olarak kullanılan mekânlar ibadet yeri olarak tanınmamakta, dernek yeri olarak kabul edilmektedirler. Bunun sonucunda da ibadet yeri statüsüne sahip mekânlar için sağlanan kolaylık ve avantajlar kullanılamamaktadır. Kamuya kilise olarak tanıtılmaları durumunda, yasal olmadıkları ve kapatılması konusunda uyarı almaktadırlar. 2018 yılı içerisinde birçok kilise/kilise derneği kolluk güçleri tarafından ziyaret edilmiştir. Çalışmalar hakkında bilgi verilmiş ancak herhangi bir olumsuz durum ile karşılaşılmamıştır.

- 2018 yılında da Diyarbakır Protestan Kilisesi'nin hukuki sorunları devam etmiştir. Özet: Diyarbakır Sur ilçesinde bulunan diğer kiliseler ve başka 6300 parsel ile birlikte 25 Mart 2016'da Resmi Gazete'de yayınlanan Bakanlar Kurulu kararı ile kamulaştırılmıştır. Bu karara karşı hukuki süreç başlatılmıştır. Mevcut kilise binası ile ilgili sorun çözülmüştür. Ancak Diyarbakır Protestan Kilisesi'nin daha sonradan edindiği binaya bitişik ve bahçe olarak kullanılan 3 parsel ile ilgili endişeler ve hukuki süreç devam etmektedir. 15 Şubat 2017 tarihinde Danıştay 6. Dairesi kilise binasının kamulaştırılması ile ilgili yürütmenin durdurulması kararını vermiştir. Kilisenin müstemilatını ve bahçesini oluşturan 3 parselin yürütmesinin durdurulması talebini reddetmiştir. Bu karar büyük hayal kırıklığına yol açmıştır. Diyarbakır Protestan toplumu kilise binasının kullanımına ve ibadete devam etmektedir. Ancak mülkiyet sorununun çözüme kavuşmaması kilisenin kaybedilmesi endişelerine neden olmaktadır.

İbadet yeri sorunu ciddi bir sorun olarak devam etmektedir. 150'nin üzerindeki Protestan kilisesi, büyük çoğunluğu tarihi bina olmak üzere sadece 10 resmi kilise binasına sahiptir.

Dini Yayma Hakkı

2018 yılı içerisinde Üsküdar Yaşam Kilisesi, İstanbul Üsküdar Belediyesi'nden tanıtım standı açma izni alamaması dışında bir olumsuz durum yaşanmamıştır.

Eğitimde Karşılaşılan Problemler ve Zorunlu Din Dersi

2018 yılında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (DKAB) ile ilgili ve muafiyet hakkı ile ilgili tarafımıza herhangi bir olumsuz durum bildirilmemiştir. Bazı yabancı uyruklu çocukların pasaport veya kimliklerinde din hanesi bulunmadığından dolayı muafiyet ile ilgili tereddüt oluşmuş ancak kısa sürede çözülmüştür.

Muafiyet Hakkı, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü Eğitim ve Öğretim Yüksek Kurulu Başkanlığı'nın 9 Temmuz 1990 gün ve 1 sayılı "Azınlık okulları dışında kalan ilk ve orta öğretim okullarında öğrenim gören Türkiye Cumhuriyeti uyruklu, Hristiyanlık ve Musevi dinlerine mensup öğrencilerin bu dinlerden birine mensup olduklarını belgelendirmeleri kaydıyla Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine girmelerinin zorunlu olmadığı, ancak bu derse girmek istedikleri takdirde velilerinden yazılı dilekçe getirmelerinin gerekli olduğu hususunun kabulü kararlaştırıldı" kararına istinaden uygulanmaktadır. Zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'nin inanç özgürlüğü, laiklik ve bilimsel eğitime aykırı olduğu yerel mahkemeler ve AHİM (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi) kararları ile belirlenmesine ve dersin zorunluluğunun kaldırılması gerektiği belirtilmesine rağmen uygulanmaya devam etmektedir.[3]

İlköğretim 8. Sınıf 'İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük' kitabının,[4] *Ulusal Tehditler* kısmında yer alan 'Misyonerlik Faaliyetleri' başlığı, başta Anayasal bir hak olmak üzere, ceza kanununda herhangi bir suç olarak nitelendirilmemesine ve inanç yayma hakkının ulusal ve uluslararası yasalar ile koruma altında olmasına rağmen, inanç yayma hakkı ulusal tehdit olarak yer almaya devam etmektedir. Bu ders ile bağlantılı yardımcı kitaplarda ve kazanım testlerinde de açıkça konu işlenmeye devam etmektedir.[5]

Din Görevlisi Yetiştirememe ve Yabancı Uyruklu Protestanların Sorunu

2018 yılında da, Türkiye'deki mevcut yasalar, Hristiyan din görevlisi yetiştirilmesine veya herhangi bir şekilde dini topluluk üyelerinin eğitilmesi amacıyla dinsel eğitim verecek okullar açılmasına olanak vermemiştir. Oysa din görevlisi yetiştirme hakkı, din ve inanç özgürlüğünün temel taşlarından biridir. Protestan toplumu bu sorunu usta çırak yöntemi, yurt içinde verilen seminerler, yurt dışına öğrenci gönderme ve yabancı uyruklu din adamlarının ruhani desteği gibi yöntemlerle çözmeye çalışmaya devam etmektedir.

2018 yılında da yabancı uyruklu din adamlarına ve topluluk üyelerine karşı sınır dışı edilme, Türkiye'ye giriş izni verilmeme ve oturma izni veya vize vermeme vakaları yaşanmıştır.

- David Byle, ailesi ile birlikte yaklaşık 19 yıldır ülkemizde yaşayan yabancı uyruklu bir Protestan toplumu üyesidir. Bu süreç içinde "misyonerlik" yaptığı gerekçesi ile 2009 yılında sınır dışı edilmek için gözaltına alınmış, ancak mahkemenin engellemesi ile serbest bırakılmıştır. 2015 yılında tekrar sınır dışı edilmek istenmiş ancak başlayan hukuki süreç neticesinde 2017 yılında Anayasa Mahkemesi dava süreci bitene kadar yürütmenin durdurulmasına karar vermiştir. 14 Ekim 2018 tarihinde Ankara'da seyahat ederken gözaltına alınmış ve 2 gün sonra serbest bırakılmıştır. 15 gün içinde Türkiye'yi terk etmesi gerektiği, yoksa zorla sınır dışı edileceği belirtilmiştir. Aynı zamanda sözlü olarak kendisine daha sonra vize alarak Türkiye'ye girebileceği belirtilmiştir. 15 gün içinde çıkış yapan David Byle, çıkış yaptıktan 3 hafta sonra Türkiye'ye giriş yapmak istemiş, ancak havaalanından geri gönderilmiş, girişine izin verilmemiştir. Konu ile ilgili hukuki süreç başlamıştır.

2018 yılında pastör olmamakla birlikte İstanbul, İzmir, Mersin vb. şehirlerde birçok yabancı uyruklu Protestan toplumu üyesi oturma izni yenileyememe gerekçesi ile Türkiye'yi terk etmek zorunda kalmıştır. Son yıllarda benzer uygulamalar neticesinde tam sayı bilinmemekle birlikte 50'nin üzerinde yabancı uyruklu Protestan aile ülkemizden ayrılmak zorunda kalmıştır.

Andrew Brunson Davası

Özet: 23 yıldır Türkiye'de yaşayan ve İzmir Diriliş Kilisesi ruhani önderliğini yapan Pastör Andrew Brunson ve eşi 07 Ekim 2016 tarihinde polis tarafından evlerine bırakılan karakola çağrı kağıdı

üzerine uzun süreli oturma izni başvurularının sonuçlandığını düşünerek karakola gitmiş ve burada eşi Norin Brunson ile birlikte sınır dışı edilmek üzere gözaltına alınıp geri gönderme merkezine gönderilmişlerdir. Eşi yaklaşık iki hafta sonra serbest bırakılmış, ancak Andrew Brunson idari gözetim süreleri uzatılarak merkezde tutulmaya devam edilmiştir. Bu süreç boyunca kendisine gözaltında tutulma gerekçesi söylenmemiş ve avukatı ile görüştürülmemiştir. 9 Aralık 2016 tarihinde ani bir karar ile ifadesi alınmış ve gizli bir tanığın iddiaları ile FETÖ/PDY terör örgütü üyesi olmak iddiası ile tutuklanmıştır. Dosyada gizlilik kararı verilerek gerek kendisinin, gerek avukatının gerekse de kamuoyunun suçlamalar hakkında bilgi edinmesi engellenmiştir.

Ağustos 2017 tarihinde cezaevindeyken bir kez daha mahkemeye çıkartılarak, "Devletin gizli kalması gereken bilgilerini siyasi veya askeri casusluk amacıyla temin etme", "Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni ortadan kaldırmaya teşebbüs etmek", "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ni ortadan kaldırmaya teşebbüs etmek" ve "Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs" suçlarından tekrar tutuklanmıştır. Pastör Brunson en başından beri suçlamaları reddederek masum olduğunu vurgulamıştır. Göz altına alınmasından yaklaşık 18 ay sonra iddianame hazırlanmış ve mahkeme açılmıştır.

Pastör Brunson ve avukatının görüşüne göre suçlamalar kanıttan yoksun, kendisini hiç tanımayan bir kısım gizli ve açık tanıkların iftiraları ve Diriliş Kilisesi'nden sorunlu ayrılmış, Pastör Brunson'a karşı kişisel husumet besleyen kişilerin kanıttan yoksun ifadeleri ile mahkeme başlamıştır. Bu gizli ve açık tanıklar Protestan toplumu ve özellikle Diriliş Kilisesi üyesi birçok kişiyi suçlamış ve dosya kapsamında neredeyse kilisenin tamamı şüpheli hale getirilmiştir. Daha sonra bu yalan tanıklıklara karşı kilise içinden konulara hâkim, gizli tanıkların yalan söylediğini ispat edecek ve suçlamalara karşı Pastör Brunson lehine tanıklık yapacak kişiler mahkeme tarafından şüpheli oldukları gerekçesi ile tanıklık yapmaları engellenmiştir.

Pastör Brunson, müjdeleme (Tebliğ), mültecilere yardım, farklı dillerde ibadet, inancı konusunda öğretilerde bulunma gibi her kilisenin yaptığı/yapabileceği alanlarda çalışmalarından dolayı suçlamalara maruz kalmıştır. Bu çalışmaları terör örgütlerine yardım ve casusluk faaliyeti kapsamında yaptığı iddia edilmiştir.

Kanıtlardan yoksun bu ciddi suçlamalar neticesinde tahliye talepleri reddedilmiş ve konu uluslararası bir sorun haline dönüşmüştür. Dava hukuk alanından çıkmış ve uluslararası bir mücadele alanı olmuştur. Bu durum davaya büyük zarar vermiştir.

25 Temmuz 2018 tarihinde sağlık sorunları gerekçe gösterilerek tutukluluğu ev hapsine çevrilen Pastör Brunson, 12 Ekim tarihinde izleyicilerin alınmadığı duruşmada, yargılama sonlandırılarak, terör örgütleri amaçları çerçevesinde hareket ettiği iddiası ile 3 yıl 1 ay hapis cezasına çarptırıldı. Tutuklu kaldığı süre göz önüne alınarak serbest bırakıldı ve yurt dışı yasağı kaldırıldı. Bu gelişmelerin ardından Pastör Brunson ülkesine döndü. Hukuki süreç ve cezaya itiraz devam etmektedir.

Sonuç olarak; Pastör Brunson davası Protestan toplumu açısından büyük üzüntü ve endişe ile takip edilmiştir. Yaklaşık 25 yıl ülkemizde yaşayan hiçbir suç kaydı olmayan, yasadışı hiçbir faaliyet içinde bulunmayan, bütün hayatı ve faaliyetleri kilise çevresinde geçmiş birinin böyle büyük suçlamalar ve yalancı tanık iddiaları ile uzun süre tutuklu kalması Protestan toplumunu şoke etmiştir. Bu süreçte kiliseler ve birçok Hristiyan birey hedef gösterilmiştir (Ayrıntılar Basın ve Nefret Söylemi başlığı altındadır). Birçok yabancı Protestan aile endişe etmeleri nedeni ile ülkemizi terk etmiştir. Bu dava sayısı zaten çok az olan Protestan toplumunda güvensizlik ikliminin egemen olmasına neden olmuştur.

Tüzel Kişilik / Örgütlenme Hakkı

Tüzel Kişilik sorunu Türkiye'deki özellikle azınlık gruplar olmakla birlikte tüm dini grupların sorunudur. Protestan toplumu 2018 yılında da olumlu gelişmeler olmakla birlikte devam etmektedir. Protestan toplumu ağırlıklı olarak bu sorunu dernekler kurarak veya kurulu bir derneğin temsilciliğini alarak çözmeye çalışmaya devam etmektedir. 2018 yılı itibariyle, Protestan toplumu üyelerinin kurduğu 6 vakıf, 5 vakıf temsilciliği, 37 kilise derneği ve bunlara bağlı 30'un üzerinde temsilcilik bulunmaktadır. Dernekleşme eğilimi devam etmektedir. Ancak dernekler 'kilise' veya 'ibadet yeri' olarak kabul edilmemektedir. Dini toplulukların tüzel kişilik kazanma sorunu tam olarak çözüme kavuşturulamamıştır. Mevcut yasal yol, toplulukların 'dini topluluk' olarak yasal bir kimliği olmasına fırsat vermemektedir. Buna ek olarak, mevcut 'dernekleşme' yolu, pek çok küçük kilise için karmaşık ve uygulaması zor görünmekte ve küçük topluluklar dernekleşme yolu ile yasal bir kimlik edinme konusunda çaresizlik yaşamaya devam etmektedirler. Bu sorun daha çok var olan bir kilise derneğinin veya vakfın temsilciliğini alarak çözülmeye çalışılmaktadır.

2018 yılında bir Protestan kilisesi 2000 yılından sonra ilk defa vakıflaşmış. Bir diğer Protestan kilisesinin de vakıflaşma süreci devam etmektedir. Bu kilisenin vakıflaşması gerçekleşirse Protestan toplumunda vakıflaşma eğilimi hız kazanacaktır. 2018 yılında Kilise dernekleri ile ilgili olumsuz bir durum tarafımıza bildirilmemiştir.

İnancı Açıklama Zorunluluğu

2017 yılında dağıtılmaya başlanan yeni kimliklerde, din hanesinin kimliğin görünen bölümünde değil de çip içinde olması bu riski azaltacağından çok olumlu bir adım olarak değerlendirilmektedir. Ancak din hanesinin kayıtlardan tamamen kaldırılması ve kişinin sözlü beyanının esas alınması talep edilmektedir. Zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinden muaf olmak için kimlik beyanı/fotokopisi yeterli görülürken, yeni kimliklerle bu muafiyetin nasıl sağlanacağı konusunda bir belirsizlik bulunmaktadır. Ayrıca zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinden muafiyet için kişinin inancını açıklamak, hatta ispat etmek zorunda kalması hak ihlali olarak devam etmektedir. Bu konunun çözülmesi için AHİM ve yerel mahkeme kararlarının uygulanması gerekmektedir.[6]

Ayrımcılık

2018 yılında İzmir'de bir kilise üyesi kadının mobing şikâyeti dışında bir hak ihlali bildirilmemiştir.

Basın ve Nefret Söylemi

2018 yılında kiliseler ve üyelerine karşı özellikle Pastör Andrew Brunson davası üzerinden nefret söylemleri içeren yayınlarda büyük artış görülmüştür. Bu yayınlar 2007 yılında yaşanan Malatya Zirve Yayınevi Katliamı öncesi yayınlara benzediği için Protestan toplumunda ve özellikle adı geçen topluluklarda ve kişilerde ciddi bir endişeye neden olmaktadır. Ulusal ve yerel yayınlarda birçok kilise ya da kişinin resimlerinin yayınlanması, yalancı gizli tanık iddialarının gerçekmiş gibi kamuoyuna sunulması, anayasal bir hak olan düzeltme ve cevap hakkının bu yayın organlarında kullanımına izin verilmemesi veya ortam yaratılmaması adı geçen kilise ve kişilerde ciddi endişelere neden olmaktadır.

Van'da bir kiliseyi ibadet için ziyaret etmiş bir kilise üyesinin ulusal gazetelerde terör örgütü destekçisi olarak lanse edilerek isim ve işyeri isminin yayınlanması, birçok iş antlaşmasını kaybetmesine neden olmuştur.

Benzer şekilde Van, Diyarbakır, Mardin, İzmir, Manisa'da birçok kilise önderi gazetelerce hedef gösterilmiş, onlara yönelik kara propaganda yapılmıştır. Tüm bu yayınlara karşı hukuki yollar denenmiş ancak soruşturmaya gerek duyulmamış veya basın ve ifade özgürlüğü gerekçe gösterilerek cezasız bırakılmışlardır. Bu cezasızlık hali her geçen gün bu tarz yayınların dilini daha nefret dolu hale getirmektedir. Bu tarz nefret ve kışkırtıcı söylemlerin çoğunluk dini, ibadethaneleri, liderleri veya üyelerine yönelik gerçekleşmesi durumunda soruşturma makamlarının ve kararlarının tavırları ile azınlıklar söz konusu olduğunda farklılık göstermektedir. Yargının bu tarafsızlıktan uzak ve ayrımcılık endişesi yaratan tavrı, Protestan toplumunun adalete olan güvenini zedelemektedir.

Diyalog

2018 yılında da Hükümet tarafından veya resmi kurumlar tarafından düzenlenen dini grupların davet edildiği toplantılara Protestan toplumu/kilise temsilcileri davet edilmemiştir. Bu da var olan Türk Protestan Toplumu'nun yok sayılma, görmezden gelme eğiliminin devam ettiğini göstermekte ve dini tüzel kişilik ihtiyacının önemini ortaya koymaktadır.

2018 yılında da kiliseler en iyi iletişimi Emniyet güçleri ile gerçekleştirmiştir. Emniyet güçlerinin güvenlik konularında kiliselerle diyalog halinde olması, güvenlik önlemlerinin topluluğu rahatsız edecek veya taciz edecek şekilde uygulanmaması ve güven artırıcı önlemler neticesinde Protestan toplumu ibadet ve kutlamalarına sorunsuz devam edebilmiştir.

Protestan toplumu başta Hükümet, TBMM ve belediyeler olmak üzere tüm kamu kurumları ile ilişkilerin gelişmesine önem vermeye devam etmektedir.

Tavsiyeler

- Hükümet veya kamu kuruluşlarının Protestan toplumunu ilgilendiren konulardaki çalışmalarında toplumumuzla diyalog halinde olması, önyargıların aşılmasına ve sorunların çözülmesine katkı sunacaktır. Yaşanılan tecrübeler göstermiştir ki, iletişim kanalları açık olduğunda birçok sorun hızlıca çözüme kavuşturulmuştur.
- Hristiyanlara karşı hoşgörüsüzlük ve nefret söylemlerinin 2018 yılında artarak devam etmiş olması üzücüdür. Özellikle şikâyet konusu olan suçlarda cezasızlık ciddi bir endişe ve güvensizlik kaynağıdır. Var olan yasaların yoruma açık olmayacak şekilde güncellenmesi ve nefret söylemi ve nefret suçları ile ilgili yine yoruma açık olmayacak şekilde net ifadeler içeren yasal düzenleme yapılması sorunun çözümü için önemli bir adım olacak, nefret söylemi ve nefret suçu ile ilgili olarak kamuoyunu bilgilendirici, farkındalığı artırıcı KAMU SPOTLARI hazırlanarak yayınlanmak ise halkın eğitiminde ve kültür düzeyinde paradigma değişikliğinin önünü açacaktır.
- Türkiye'de tarihsel olarak kilise binaları bulunmayan Protestan toplumu için ibadet yeri kurma sorunu, yıllardır devam eden ve bir türlü çözüme kavuşturulmamış, dini dışı vurma hakkının temel bir unsuru olarak güncelliğini korumaktadır. Bu konuda acil olarak merkezi ve yerel yetkililerin gereken adımları atmaları gerekmektedir. Hristiyanların da mescit benzeri küçük ibadet yerleri (şapel) kurabilmelerinin önü açılmalıdır. Belediyeler, Kültür Bakanlığı ve diğer resmi kuruluşlar, ellerinde bulunan ve amacı dışında kullanılan kilise binalarını en azından pazar günleri ve/veya dini bayramlarda kilise cemaatlerinin kullanımına açmalıdır. Bu konuda ilgili bakanlıkların genelge yayınlaması yeterli olacaktır. İlgili bakanlıkları bu yönde adım atmaya çağırıyoruz.
- Kilise derneklerinin yaşadığı sorunlar göz önüne alınarak, özellikle dini yayma ve ibadet konusunda haklarının güvence altına alınması gerekmektedir.

- Diğer bir tüzel kişilik olarak kiliselerin vakıflaşmasının önü açılmalıdır.
- İnsan hakları eğitimi çerçevesinde, ilgili kamu görevlilerine din ve vicdan özgürlüğü hakkının içeriği konusunda eğitim verilmelidir.
- Milli Eğitim Bakanlığı'nın, Hristiyan ailelerin ve çocukların maruz kaldıkları ve maruz kalma riskleri bulunan sosyal baskıyı ve damgalanmayı göz önünde bulundurarak, şikâyet edilmesini beklemeden, okullarda ve sınıflarda gayrimüslim öğrencilerin haklarını gözetmesi ve okulları muafiyet konusunda düzenli olarak bilgilendirmesi beklenmektedir. Bir arada yaşamaya ve inançlara saygıya dayalı kültürün gelişmesi konusunda temenninin ötesinde adımlar atılmalı ve uygulama denetlenmelidir.
- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden Muafiyet Hakkı için kişinin beyanı esas alınmalıdır.
- Toplum içinde farklı dinlere mensup kişilere karşı anlayış ve bu kişilerin de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak eşit haklara sahip olduğu fikri ve bir arada yaşama kültürü, başta Milli Eğitim Bakanlığı aracılığıyla olmak üzere, merkezi ve yerel yönetimlerce aktif olarak gündeme getirilmeli ve teşvik edilmelidir.
- İfade ve basın özgürlüğüne saygı çerçevesinde, medyada yer alan hoşgörüsüzlüğe, nefret söylemine, kışkırtmaya ve ayrımcılığa neden olabilecek yazılı ve görsel yayınlar hakkında, hızlı ve etkin bir şekilde denetim mekanizması kurulması gerekmektedir. Adli makamların şikâyet beklemeden nefret suçları ve söylemleri ile ilgili resen harekete geçmeleri sağlanmalıdır.

Saygılarımızla,

Protestan Kiliseler Derneği

[1] 2009 Yılından önce "Birlik" ifadesi kullanılmaktaydı.
http://www.protestankiliseler.org/?page_id=638

[2] Toplumumuz, herkes için inanç özgürlüğünü savunmaktadır. Bu hak inanmama özgürlüğünü de içermektedir.

[3] <https://www.hukukihaber.net/egitim/mahkeme-zorunlu-din-dersinden-muafiyet-sartini-hukuka-aykiri-buldu-h344451.html>

[4] MEB İlköğretim 8. sınıf "Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük" ders kitabı, Devlet Kitapları Yayınları. ISBN: 978975-11-3073-0

[5] MEB İlköğretim 8. sınıf "Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük" Atatürk'ten Sonra Türkiye-2 Kazanım Kavrama Testleri 31.-32. testler 9. ve 10. sorular

[6] <https://www.hukukihaber.net/egitim/mahkeme-zorunlu-din-dersinden-muafiyet-sartini-hukuka-aykiri-buldu-h344451.html>